

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Paveldėjimas>Paveldėjimas

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba (CS) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Jis jau išverstas į šias kalbas.

Swipe to change

anglų**Paveldėjimas**

Čekija

Ši informacijos suvestinė parengta kartu su **ES notariatų taryba (CNUE)**.

1 Kaip išdėstoma paskutinė valia dėl turto palikimo (testamentu, bendroju testamentu, paveldėjimo susitarimu)?**Įprasti testamento sudarymo būdai**

Testamentai sudaromi raštu, nebent yra išimtinių aplinkybių. Testamento sudarymo datos nurodyti nereikia, išskyrus du atvejus: 1) jeigu testatorius sudarė keletą vienas kitam prieštaraujančių testamentų, kurie nėra vienas kitą papildantys testamentai; 2) jeigu testamento sukeltos teisinės pasekmės priklauso nuo faktinio jo sudarymo laiko. Čekijos teisėje nustatyta, kad keletas asmenų negali sudaryti bendrųjų testamentų.

Pagal Čekijos teisę testamentą galima sudaryti vienu iš toliau nurodytų būdų:

- paties testatoriaus surašytas ir pasirašytas testamentas;
- testatorius nebūtinai testamentą turi surašyti pats; pakanka, kad jis pats pasirašytų testamentą, o du vienu metu dalyvaujantys liudytojai patvirtintų, kad dokumente išreikšta paskutinė testatoriaus valia. Liudytojai pasirašo dokumentą ir kartu su informacija, leidžiančia nustatyti jų tapatybę, prideda pareiškimą, kuriuo patvirtina savo, kaip liudytojų, statusą;
- aklas testatorius savo valią vienu metu dalyvaujant trims liudytojams pareiškia dokumente, kurį privalo pagarsinti liudytojas, nesurašęs testamento. Jeigu testatorius turi kitą jutimo negalią ir negali skaityti arba rašyti, su testamentu turiniu jis turi būti supažindinamas testatoriumi ir visiems liudytojams suprantamomis bendravimo priemonėmis;
- testatorius taip pat gali sudaryti testamentą notarinio akto forma.

Testamento sudarymas specialiais atvejais

Tais atvejais, kai testamentas sudaromas ekstremaliomis sąlygomis, visų pirma tuomet, kai gyvybei gresia pavojus, taikomos specialios taisyklės.

- Jeigu, atsižvelgiant į netikėtas aplinkybes, testatoriaus gyvybei gresia aiškus ir neišvengiamas pavojus arba jeigu testatorius yra vietoje, kurioje dėl kritinės padėties (karo, gaivalinės nelaimės ir pan.) socialiniai santykiai yra paralyžiuojami tiek, kad testamentą negalima sudaryti kitais būdais, testatorius testamentą gali sudaryti žodžiu vienu metu dalyvaujant trims liudytojams. Jeigu testatorius lieka gyvas, žodinis testamentas tampa niekiniu praėjus dviem savaitėms nuo dienos, kurią jis buvo sudarytas.
- Jeigu pagrįstai nerimaujama, kad testatorius gali mirti prieš sudarydamas testamentą notaro akivaizdoje, testamentą, dalyvaujant dviem liudytojams, gali patvirtinti testatoriaus buvimo vietos savivaldybės meras. Toks testamentas galioja tris mėnesius, ir terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią testatorius yra pajėgus sudaryti testamentą notaro akivaizdoje. Toks testamentas vadinamas „kaimiškuoju“ (angl. *dorf testament*).
- Testamentas gali būti sudaromas Čekijos orlaivyje arba jūrų laive, kai tam yra rimtų priežasčių; šiuo atveju dalyvauja du liudytojai, o testamentą patvirtina už orlaivį arba laivą atsakingas asmuo arba jo atstovas. Toks testamentas taip pat galioja tris mėnesius.
- Kario paskutinę valią, jeigu jis dalyvauja ginkluotame konflikte, gali patvirtinti dalinio vadas arba kitas pareigūnas dalyvaujant dviem liudytojams. Kaip ir pirmiau nurodytais atvejais, toks testamentas galioja ne ilgiau nei tris mėnesius.

Paveldėjimo susitarimas

Paveldėjimo susitarimu pilnametis ir visiškai veiksnus testatorius gali paskirti įpėdinį arba testamentinės išskirtinės gavėją, kuriuo gali būti kita susitariančioji šalis arba trečioji šalis. Testatorius negali vienašališkai nutraukti paveldėjimo susitarimo.

Testatorius pagal paveldėjimo susitarimą gali palikti ne daugiau nei tris ketvirtadalius savo palikimo; ketvirtadalis palikimo turi išlikti laisvas, nors testatorius gali pareikšti valią dėl likusio palikimo.

Paveldėjimo susitarimu sutuoktiniai gali vienas kitą paskirti savo įpėdiniu. Gali būti susitariama, kad paveldėjimo susitarime nustatytos teisės ir pareigos nutraukus santuoką bus panaikintos.

Paveldėjimo susitarimas gali būti sudaromas tik autentiško dokumento forma, t. y. kaip notarinis aktas.

2 Ar paskutinė valia turi būti registruojama, ir jeigu taip, kokiu būdu?

Centrinis testamentų registras įkurtas 2001 m. Nuo 2014 m. sausio 1 d., dar kartą iš esmės kodifikavus Čekijos Respublikos privatinę teisę, testamentų registrą pakeitė Mirties atveju sudarytų teisinių dokumentų registras. Šis registras – tai privatus kompiuterizuotas sąrašas, kurį valdo, tvarko ir administruoja Čekijos Respublikos notarų rūmai. Mirties atveju sudarytų teisinių dokumentų registre registruojami šie testatoriaus mirties atveju sudaryti dokumentai:

- testamentas, testamento papildymas arba paveldėjimo susitarimas;
- pareiškimas dėl paveldėjimo teisės atėmimo ir pareiškimas, kuriame nurodoma, kad palikimas nebus paveldimas pagal įstatymą;
- įsakymas dėl paveldėjimo dalies, kurią sudaro grynieji pinigai, paskyrimo, išskyrus atvejus, kai toks įsakymas yra testamente;
- administratoriaus paskyrimas, išskyrus atvejus, kai administratorius paskiriamas testamentu;
- susitarimas dėl paveldėjimo teisės atsisakymo;
- a–e punktuose nurodytų teisinių dokumentų panaikinimas.

Jeigu notaras sudaro vieną iš pirmiau minėtų dokumentų notarinio akto forma arba jeigu notaras priėmė saugoti tokį dokumentą, kuris sudarytas ne notarinio akto forma, jis įrašo informaciją apie tokį dokumentą ir jį sudariusį asmenį pirmiau nurodytame registre naudodamas elektronines duomenų perdavimo priemones.

Testatoriaus mirties atveju sudaryti teisiniai dokumentai, kurie nėra įforminami notarinio akto forma, registruojami tik jeigu notaras juos priėmė saugoti.

3 Ar taikomi laisvės išreikšti paskutinę valią dėl turto palikimo apribojimai (pvz., privalomoji palikimo dalis)?

Privalomoji palikimo dalis. Bendra informacija

Testatorius įpėdiniui pagal įstatymą yra jo palikuonys. Įpėdinis pagal įstatymą, kuris *i)* neatsisakė paveldėjimo teisės arba teisės į privalomąją palikimo dalį, *ii)* atitinka įpėdiniui keliamus reikalavimus ir *iii)* iš kurio nebuvo atimta paveldėjimo teisė, turi teisę į privalomąją palikimo dalį arba jos papildymą, jeigu testatorius, pareikšdamas paskutinę valią dėl turto palikimo, apie jį visiškai ar iš dalies neužsiminė, t. y. toks įpėdinis negauna palikimo (palikimo dalies arba testamentinės išskirtinės forma), kurio vertė yra lygi jo privalomajai palikimo daliai. Pergyvenęs sutuoktinis ir visi aukštesnės linijos giminaičiai nėra įpėdiniai pagal įstatymą. Nepilnamečiai palikuonys privalo gauti ne mažiau kaip tris ketvirtadalius jiems pagal įstatymą priklausančios palikimo dalies; suaugę palikuonys privalo gauti ne mažiau kaip vieną ketvirtadalį jiems pagal įstatymą priklausančios palikimo dalies. Jeigu testamentas prieštarauja pirmiau išvardytoms nuostatomis ir jeigu testatorius neatėmė iš įpėdinio pagal įstatymą teisės paveldėti privalomąją palikimo dalį dėl įstatyme nurodytų priežasčių, įpėdinis pagal įstatymą turi teisę gauti pinigų sumą, kurios dydis lygus jo privalomajai palikimo daliai. Jeigu testatorius yra našlys (našlė) ir turi du vaikus, kiekvienam vaikui skiriama pusė palikimo dalies. Jeigu vienas iš vaikų yra nepilnametis, jo privalomąją palikimo dalį sudaro trys aštuntadaliai; suaugusiam palikuoniui tenkanti privalomoji palikimo dalis sudaro vieną aštuntąją viso palikimo.

Specialūs atvejai

Jeigu apie įpėdinį pagal įstatymą (sąmoningai) testamente neužsimenama ir jam neatimama paveldėjimo teisė, tačiau toks įpėdinis vykdyd kokius nors veiksmus, dėl kurių pagal įstatymą paveldėjimo teisė atimama, laikoma, kad toks neužsiminimas reiškia numanomą ir teisėtą paveldėjimo teisės atėmimą, ir tokiu atveju palikuonis neturi teisės paveldėti privalomosios palikimo dalies.

Jeigu apie įpėdinį pagal įstatymą testamente neužsimenama tik todėl, kad testatorius, pareikšdamas paskutinę valią dėl turto palikimo, apie jį nežinojo (pvz., testatorius manė, kad šis palikuonis yra miręs, arba nežinojo, kad konkretus asmuo buvo jo palikuonis), įpėdinis pagal įstatymą turi įstatyme nustatytą teisę į privalomąją palikimo dalį.

Galimybė atsisakyti teisės į privalomąją palikimo dalį

Įpėdinis pagal įstatymą gali atsisakyti teisės į privalomąją palikimo dalį sudarydamas su testatoriumi oficialų susitarimą, kuris parengiamas notarinio akto forma. Tokiu pat būdu paveldėjimo teisės taip pat galima atsisakyti kito asmens naudai. Paveldėjimo teisės atsisakymas kito asmens naudai galioja, jeigu jis tampa įpėdiniu.

Paveldėjimo atsisakymą (paveldėjimo gali atsisakyti įpėdinis, kuris jo dar neatsisakė) reikėtų atskirti nuo paveldėjimo teisės atsisakymo arba privalomosios palikimo dalies paveldėjimo teisės atsisakymo pagal su testatoriumi (kol jis dar gyvas) sudarytą susitarimą, kuris parengiamas notarinio akto forma.

Paveldėjimo negalima atsisakyti iki testatoriaus mirties.

Kiti ribojimai

Testatorius testamente gali nurodyti konkrečias sąlygas, pateikti nurodymus dėl laiko ar pavidalų arba nurodyti, kad po jo įpėdinio mirties paveldėjimas turi pereiti kitam įpėdiniui (paveldėjimo tvarkos nustatymas). Tačiau tokiomis išlygomis testatorius negali savavališkai siekti akivaizdžiai pažeminti įpėdinį arba testamentinės išskirtinės gavėją, ir tokios išlygos negali akivaizdžiai prieštarauti viešajai politikai.

Nors testatorius negali nurodyti įpėdiniui arba testamentinės išskirtinės gavėjui susituokti, nesusituokti arba nenutraukti santuokos, jis gali suteikti kam nors teisę, kuri galioja tol, kol tas asmuo sudaro santuoką.

Jeigu visi įpėdiniai (arba paveldėtojai, kuriems taikoma nustatytoji paveldėjimo tvarka) yra testatoriaus bendraamžiai, eilės tvarka, kuria pagal testatoriaus paskutinę valią dėl turto palikimo šie įpėdiniai paveldi palikimą vienas iš kito (taikant tam tikras sąlygas), nėra ribojama. Jeigu testatoriaus mirties metu įpėdinis dar negimė, testatoriaus nurodyta įpėdinių paveldėjimo tvarka nustoja galioti pirmajam tokiam įpėdiniui priėmus palikimą.

Nustatytoji paveldėjimo tvarka nustoja galioti praėjus šimtui metų po testatoriaus mirties. Tačiau jeigu manoma, kad įpėdinis, kuriam taikoma nustatytoji paveldėjimo tvarka, priims testatoriaus bendraamžio įpėdinio palikimą mirties metu, nustatytoji paveldėjimo tvarka nustoja galioti tik pirmajam tokiam įpėdiniui, kuriam taikoma nustatytoji paveldėjimo tvarka, priėmus palikimą.

4 Jei paskutinė valia dėl turto palikimo neišreikšta, kas yra paveldėtojas ir kiek turto paveldi?

Jeigu palikėjas nesudarė testamento, jo palikimą paveldi įpėdiniai pagal įstatymą iki šeštos eilės. Šioms eilėms priklausantys asmenys paveldi paeiliui kaip įpėdiniai atsižvelgiant į jų eilę. Aukštesnės eilės įpėdiniai turi pirmenybę paveldėti prieš žemesnės eilės įpėdinius, pvz., jeigu pirmos eilės įpėdiniai paveldi, antros eilės įpėdiniai nepaveldi nieko. Antros eilės įpėdiniai paveldi tik jeigu nepaveldi pirmos eilės įpėdiniai. Įstatyme nustatytos palikimo dalys paveldimos tik jeigu įpėdiniai teisme nepasiekia kitokio susitarimo. Jeigu palikėjas nepareikšė paskutinės valios dėl turto palikimo (nesudarė testamento, paveldėjimo susitarimo arba testamento papildymo) arba jeigu palikėjas, pareikšdamas paskutinę valią dėl turto palikimo, leidžia (neuždraudė), įpėdiniai palikimą gali pasidalyti bet koku pageidaujamu būdu, sudarę teisme tarpusavio susitarimą.

Paveldėjimo eilės

Pirma eile lygiomis dalimis paveldi palikėjo vaikai ir sutuoktinis. Jeigu palikėjas ir jo sutuoktinis turėjo turto, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, teismas pirmiausia išsprendžia turto, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, padalijimo klausimą, kad dalis šio turto atitektų pergyvenusiam sutuoktiniui, o likusi dalis (paprastai pusė turto) būtų įtraukta į palikimą. Į palikimą įtrauktą turtą lygiomis dalimis paveldi palikėjo sutuoktinis ir vaikai. Į sutuoktinio palikimo dalį neįtraukiami jokie daiktai, kuriuos sutuoktinis įgijo dalijant bendrąją jungtinę nuosavybę. Čekijos Respublikos civiliniame kodekse nedaroma skirtumo tarp santuoktinių ir nesantuoktinių vaikų arba tikrų (biologinių) vaikų ir įvaikių.

Jeigu kuris nors palikėjo vaikas nepaveldi (pvz., jeigu atsisako palikimo dalies esant gyvam testatoriui, jeigu nori atsisakyti palikimo arba testatorius savo vaiką pergyvena), tam vaikui skirtą palikimo dalį lygiomis dalimis paveldi to vaiko vaikai. Ta pati taisyklė taikoma tolimesnės eilės palikuonims.

Jeigu palikėjas neturėjo sutuoktinio, tačiau turėjo vaikų, visą palikėjo palikimą paveldi jo vaikai (arba palikuonys, žr. pirmiau). Tačiau jeigu palikėjas turėjo sutuoktinį, bet buvo bevaikis, palikėjo sutuoktinis nepaveldi viso palikimo, o paveldi kartu su antrosios eilės įpėdiniiais.

Antrąją eilę paveldi: palikėjo sutuoktinis, palikėjo tėvai ir asmenys, kurie su palikėju iki jo mirties ne trumpiau kaip vienus metus gyveno vienuose namuose ir todėl kartu su palikėju rūpinosi bendru namų ūkiu arba buvo išlaikomi palikėjo. Visi šie asmenys, išskyrus sutuoktinį, paveldi lygiomis dalimis. Tačiau palikėjo sutuoktinis paveldi ne mažiau kaip pusę palikimo. Todėl jeigu palikėjas turėjo sutuoktinį ir abu tėvus, sutuoktinis paveldi pusę palikimo, o kiekvienas iš tėvų – ketvirtadalį palikimo.

Sutuoktinis ir bet kuris iš tėvų gali antrąją eilę paveldėti visą palikimą. Tačiau jeigu palikėjas turėjo sugyventinį, bet neturėjo nei sutuoktinio, nei tėvų, sugyventinis neįgyja viso palikimo, o paveldi kartu su kitais trečios eilės įpėdiniiais.

Trečiąją eilę lygiomis dalimis paveldi palikėjo broliai bei seserys ir sugyventinis. Jeigu kuris nors brolis ar sesuo nepaveldi, to brolio ar sesers palikimo dalį paveldi jo (jos) vaikai, t. y. palikėjo sūnėnai ir dukterėčios (lygiomis dalimis). Bet kuris iš šių įpėdinių gali paveldėti visą palikimą.

Jeigu palikimas neatitenka palikėjo broliams ir seserims ar sugyventiniui, ketvirtąją eilę lygiomis dalimis paveldi palikėjo seneliai.

Jeigu nė vienas iš palikėjo senelių nepaveldi, penktąją eilę palikimas atitenka palikėjo tėvų seneliams (t. y. proseneliams). Palikėjo tėvo seneliai gauna pusę palikimo, o palikėjo motinos seneliai – kitą pusę palikimo. Abi senelių poros lygiomis dalimis pasidalija gautą palikimą tarpusavyje.

Jeigu vienas iš senelių nepaveldi, likęs aštuntadalio palikimo atitenka kitam seneliui (senelei). Jeigu nepaveldi abu seneliai, tas ketvirtadalio atitenka kitai tos pačios pusės senelių porai. Jeigu nė viena tos pačios pusės senelių pora nepaveldi, palikimas atitenka kitos pusės seneliams tokiomis pat dalimis, kokios buvo taikomos dalijant pusę palikimo dalies, kuri jiems atitenka tiesiogiai.

Galiausiai šeštąja eile paveldi palikėjo brolių ir seserų vaikų vaikai (sūnėnų ir dukterėčių vaikai) ir palikėjo senelių vaikai (dėdės ir tetos), jeigu nepaveldi pirmiau minėti įpėdiniai. Jeigu kuris nors iš dėdžių ar tetų nepaveldi, jų dalį paveldi jų vaikai (palikėjo pusbroliai ir pusseserės). Jeigu nepaveldi nė vienas įpėdinis, turtas atitenka valstybei, kuri laikoma įpėdiniu.

5 Kokia institucija kompetentinga:

5.1 Spręsti paveldėjimo klausimus?

5.2 Priimti pareiškimą dėl paveldėjimo atsisakymo arba priėmimo?

5.3 Priimti pareiškimą dėl testamentinės išskirtinės priėmimo arba atsisakymo?

5.4 Priimti pareiškimą dėl privalomosios palikimo dalies priėmimo arba atsisakymo?

Kompetenciją nagrinėti visas bylas dėl paveldėjimo (įskaitant palikimo ar testamentinės išskirtinės atsisakymą ar priėmimą arba privalomosios palikimo dalies patvirtinimą) turi apylinkės teismas. Atsižvelgdamas į iš anksto nustatytą bylų nagrinėjimo tvarkaraštį, teismas nurodo notarui tvarkyti paveldėjimo bylą. Tuomet notaras veikia ir sprendimus byloje priima teismo vardu. Pagal Čekijos teisę paveldėjimo byloje dalyvaujančios šalys negali pasirinkti notaro.

6 Trumpai aprašykite nacionalinės teisės procedūrą, pagal kurią sprendžiami paveldėjimo klausimai, įskaitant turto realizavimo ir padalijimo klausimus (taip pat nurodykite, ar paveldėjimo procedūrą turi pradėti teismas ar kita kompetentinga institucija, ar ji pradeda automatiškai).

Čekijos teismai nagrinėja paveldėjimo bylas, jeigu palikėjo įprastinė gyvenamoji vieta mirties metu buvo Čekijos Respublikoje arba jis Čekijos Respublikoje turėjo nekilnojamojo turto.

Todėl spręsti tokio nekilnojamojo turto likimo klausimą perduodama Čekijos teismams, net jeigu palikėjas neturėjo Čekijos Respublikoje įprastinės gyvenamosios vietos.

Kitais atvejais Čekijos teismai pradeda paveldėjimo bylas, jeigu:

- įprastinę gyvenamąją vietą užsienyje turintis Čekijos pilietis paliko turto Čekijos Respublikoje ir bet kuris Čekijos Respublikoje įprastinę gyvenamąją vietą turintis įpėdinis pateikė Čekijos teismams prašymą nagrinėti paveldėjimo bylą arba
- kita valstybė (kurios institucija kitu atveju turėtų kompetenciją pradėti paveldėjimo bylą) atsisako nagrinėti paveldėjimo bylą arba apskritai nepateikia jokio atsakymo, arba
- valstybė, kurios institucija kitu atveju turėtų kompetenciją pradėti paveldėjimo bylą, ir Čekijos Respublika nėra užmezgusi jokių abipusių santykių sprendžiant palikimo klausimus, t. y. jeigu ta valstybė neperduoda Čekijos teismams nagrinėti Čekijos Respublikoje įprastinę gyvenamąją vietą turinčio gyventojo paveldėjimo bylos ir nesuteikia Čekijos teismų priimtiems sprendimams teisinės galios.

Jurisdikcija

Jeigu Čekijos teismas turi kompetenciją, jurisdikcija nagrinėti paveldėjimo bylas priklauso apylinkės teismui, kurio apylinkėje buvo palikėjo nuolatinė arba kita gyvenamoji vieta, atsižvelgiant į registraciją informacinėje sistemoje. Jeigu palikėjas neturėjo registruotos nuolatinės arba kitos gyvenamosios vietos, jurisdikciją turi palikėjo faktinės gyvenamosios vietos (kurioje galima rasti palikėjo gyvenamosios vietos adresą) apylinkės teismas. Jeigu ir tokios vietos negalima nustatyti, kompetenciją turi vienas iš apylinkės, kurioje buvo paskutinė žinoma palikėjo gyvenamoji vieta, teismų.

Jeigu palikėjas gyveno ne Čekijos Respublikoje, tinkamą jurisdikciją turi vienas iš apylinkės, kurioje buvo palikėjo nekilnojamasis turtas, teismų. Jeigu palikėjas Čekijos Respublikoje neturėjo jokio nekilnojamojo turto (ir jurisdikcijos negalima nustatyti taikant kurį nors pirmiau nurodytą metodą), tinkamą jurisdikciją turi vienas iš apylinkės, kurioje mirė palikėjas (kurioje buvo rastas palikėjo kūnas), teismų.

Čekijos teismo pradama paveldėjimo byla

Teismas paveldėjimo bylą pradeda savo iniciatyva iš karto, kai sužino apie palikėjo mirtį. Kompetentingam teismui apie mirties faktą pranešama iš registro. Tačiau teismas apie palikėjo mirtį gali sužinoti kitomis priemonėmis, pvz., iš policijos, sveikatos priežiūros institucijos arba kurio nors įpėdinio.

Teismas taip pat pradeda paveldėjimo bylą, jeigu to prašo kuris nors teisė į palikimą įgyvendinantis įpėdinis. Nustatęs, kad neturi geografinės jurisdikcijos, teismas bylą perduoda kompetentingam teismui. Paveldėjimo bylos kitam teismui taip pat gali būti perduodamos tais atvejais, kai tai būtų tinkama, pvz., dėl to, kad palikėjo įpėdiniai gyvena kito teismo apylinkėje.

Bylos eiga

Pirmiausia teismas teikia išankstines užklausas, kad išsiaiškintų informaciją apie palikėją, jo turtą ir skolas, įpėdinius ir ar palikėjas paliko testamentą arba kitaip pareiškė paskutinę valią dėl turto palikimo. Teismas tokią informaciją paprastai randa viešuose sąrašuose, mirties atveju sudarytų teisinių dokumentų registre, santuokinio turto dokumentų registre ir apklausdamas už palikėjo laidotuves atsakingą asmenį.

Jeigu to reikalaujama pagal įstatymą arba dėl kitų priežasčių, teismas taip pat imasi skubių veiksmų palikimui apsaugoti, t. y. visų pirma sudaro palikimo apyrašą ir antspauduoja palikimo turtą.

Pateikęs visas išankstines užklausas, teismas priima nutartį dėl bylos nagrinėjimo ir informuoja potencialius įpėdinius apie jų paveldėjimo teisę ir teisę reikalauti sudaryti palikimo turto apyrašą. Jeigu kuris nors įpėdinis prašo sudaryti palikimo turto apyrašą, teismas šį prašymą patenkina.

Jeigu palikėjas turėjo turto, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, teismas, susisiekęs su šalimis, sudaro šio turto ir bendrų įsipareigojimų sąrašus ir nustato turto vertę. Į turtą, dėl kurio šalys ginčijasi, neatsižvelgiama. Tuomet pergyvenęs sutuoktinis turi galimybę pasiekti susitarimą su įpėdiniais dėl turto, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, padalijimo. Tame susitarime nustatoma, kuris turtas įtraukiamas į palikimą, o kuris lieka pergyvenusiam sutuoktiniui (nebūtina paisyti principo, kad abiem sutuoktiniams tenka vienoda plikimo dalis). Taip pat galima sudaryti susitarimą, pagal kurį visas bendrosios jungtinės nuosavybės turtas atitenka pergyvenusiam sutuoktiniui, kai toks turtas nėra įtrauktas į palikimą.

Įpėdinių ir pergyvenusio sutuoktinio susitarimas dėl turto, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, padalijimo negali prieštarauti įstatymui arba palikėjo nurodymams, kuriuos jis pateikė pareikšdamas paskutinę valią dėl turto palikimo. Priešingu atveju teismas susitarimo netvirtina.

Jeigu teismas nepatvirtina susitarimo dėl turto, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, padalijimo arba jeigu toks susitarimas nesudaromas, teismas turtą, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, padalija savo iniciatyva, laikydamasis šių taisyklių:

- abiem sutuoktiniams tenkančio turto dalys turi būti lygios;
- kiekvienas sutuoktinis atlygina bendro turto lėšas, išleistas savo atskirajai nuosavybei;
- kiekvienas sutuoktinis turi teisę reikalauti kompensuoti atskirosios nuosavybės lėšas, kurias jis išleido bendram turtui;
- atsižvelgiama į išlaikomų vaikų poreikius;
- atsižvelgiama į tai, kaip kiekvienas sutuoktinis rūpinosi šeima, visų pirma – kaip jis rūpinosi vaikais ir šeimos namų ūkiu;
- atsižvelgiama į tai, kaip kiekvienas sutuoktinis prisidėjo įsigyjant ir prižiūrint bendrą turtą.

Padalijęs turtą, kuris yra sutuoktinių bendroji jungtinė nuosavybė, teismas sudaro palikimo turto ir įsipareigojimų sąrašą. Tai darydamas teismas pirmiausia remiasi įpėdinių pateikta informacija ir, jeigu buvo prašyta sudaryti palikimo apyrašą, šiuo palikimo apyrašu. Į jokių turtą ar įsipareigojimus, dėl kurių vyksta ginčas, neatsižvelgiama.

Paprastai teismas palikimo turto vertę vertina atsižvelgdamas į įpėdinių padarytus sutampančius pareiškimus. Labai retai atliekant tokį vertinimą prašoma pateikti ekspertų nuomones.

Jeigu palikėjas nepareiškė paskutinės valios dėl turto palikimo, įpėdiniai gali sudaryti susitarimą dėl palikimo padalijimo bet kuriuo pageidaujamu būdu. Teismas patvirtina pagal tą susitarimą įpėdinių įgytą palikimą. Jeigu tokio susitarimo nėra, teismas jų paveldimo palikimo dalis patvirtina atsižvelgdamas į įstatyme nustatytus koeficientus. Įpėdinių prašymu teismas padalija palikimą įpėdiniams.

Jeigu testatorius, pareikšdamas paskutinę valią dėl turto palikimo, nurodo, kaip padalyti palikimą, teismas, atsižvelgdamas į šiuos nurodymus, patvirtina įpėdinių įgytą turtą. Priešingu atveju įpėdiniai gali susitarti dėl palikimo padalijimo tarpusavyje. Vis dėlto įpėdiniai gali susitarti dėl skirtingų palikimo dalių tik jeigu šią galimybę aiškiai suteikė testatorius.

Jeigu įpėdinis pagal įstatymą gina savo teisę į privalomąją palikimo dalį, kiti įpėdiniai gali pasiekti susitarimą su tuo įpėdiniu dėl privalomosios palikimo dalies paskyrimo (išėitinė išmoka). Priešingu atveju būtina pateikti prašymą dėl palikimo apyrašo, kad būtų apskaičiuota privalomoji palikimo dalis.

Prieš priimant sprendimą dėl palikimo teismui būtina pateikti įrodymus, kuriais patvirtinama, kad nustatytos testamentinės išskirtinės buvo įvykdytos ir kad kiti testamentinės išskirtinės gavėjai buvo informuoti apie jų teisę į testamentinę išskirtinę.

7 Kaip ir kada asmuo tampa įpėdiniu ir testamentinės išskirtinės gavėju?

Mirus testatoriui paveldėjimo teisę turi jo įpėdiniai. Išskyrus atvejus, kai palikimo turto įgijimas atidedamas laikantis testatoriaus paskutinės valios dėl turto palikimo, pvz., dėl sąlygos (įpėdiniui teisė gauti palikimą suteikiama baigus studijas universitete) arba nurodymo dėl laiko (pasibaigus apibrėžtam terminui), vienas ar daugiau įpėdinių palikimą paveldi testatoriui mirus. Atsižvelgdamas į paveldėjimo bylos baigtį, teismas nusprendžia, kam tokiu būdu turi būti perduodamas palikimas. Jeigu testatorius, pareikšdamas paskutinę valią dėl turto palikimo, atideda paveldėjimą (nustatydamas sąlygą arba pateikdamas nurodymą dėl laiko), vienas ar daugiau pagrindinių įpėdinių paveldi testatoriui mirus, o vienas ar daugiau vėlesnių įpėdinių paveldi, kai įvykdoma nustatytoji sąlyga (sueina nustatytas terminas). Teismas sprendimą dėl palikimo perėjimo iš pagrindinių įpėdinių vėlesniems įpėdinims priima atskiroje byloje.

Sprendimus dėl paveldėjimo teismo vardu priima notaras, kuriam kompetentingas apylinkės teismas pavedė vykdyti veiksmus paveldėjimo byloje.

Veikdamas kaip teismo įgaliotinis paveldėjimo byloje, notaras, notaro biuro darbuotojas ir kandidatas į notarus turi visas teismo, kaip teisingumą vykdančios valdžios institucijos, privilegijas.

Testamentinės išskirtinės gavėjas įgyja teisę į testamentinę išskirtinę testatoriaus mirties metu ir privalo būti informuotas apie šią teisę iki paveldėjimo bylos pabaigos. Nustatytos testamentinės išskirtinės turi būti įvykdytos iki paveldėjimo bylos pabaigos.

Paveldėjimo teisės atsisakymas

Paveldėjimo teisės galima iš anksto atsisakyti su testatoriumi sudarant susitarimą notarinio akto forma.

Testatoriui mirus, įpėdinis gali atsisakyti palikimo per vieną mėnesį nuo tos dienos, kurią įpėdinis sužinojo apie šią teisę, padarydamas teisme aiškų pareiškimą. Užsienyje gyvenantis įpėdinis palikimo atsisakyti gali per tris mėnesius nuo tokio pranešimo apie paveldėjimo teisę. Šis terminas gali būti pratęstas dėl rimtų priežasčių, tačiau negalima pratęsti suėjusio termino (termino negalima atidėti). Suėjus šiam terminui, laikoma, kad įpėdinis priėmė palikimą.

Įpėdinis pagal įstatymą gali atsisakyti palikimo ir neprarasti galimybės gauti privalomąją palikimo dalį, pvz., jis gali atsisakyti palikimo, atsiradusio pareiškus paskutinę valią dėl turto palikimo, neatsisakydamas teisės į privalomąją palikimo dalį. Kai kuriais atžvilgiais tai yra bendros taisyklės išimtis – pagal tą taisyklę įpėdinis, atsisakydamas palikimo, negali būti atleidžiamas nuo pareigos, nustatytos pareiškus paskutinę valią dėl to palikimo, ir kartu įgyvendinti savo, kaip įpėdinio pagal įstatymą, teisės; tokiu įpėdiniu galima tapti pareiškus paskutinę valią dėl turto palikimo arba tokio palikimo galima atsisakyti. Pareiškimo dėl palikimo atsisakymo arba priėmimo negalima atšaukti.

Palikimo negali atsisakyti asmuo, kuris dėl savo veiksmų, visų pirma disponuodamas palikimo turto, aiškiai parodo, kad neketina atsisakyti palikimo.

Palikimo taip pat galima atsisakyti kito įpėdinio naudai. Įpėdinis pagal įstatymą, kuris atsisako palikimo, taip pat atsisako teisės į privalomąją palikimo dalį; šis sprendimas galioja ir palikuonims. Palikimo atsisakymas kito įpėdinio naudai įsigalioja, jeigu kitas įpėdinis sutinka su tokiu atsisakymu. Įpėdinis, kuris atsisako palikimo, nėra atleidžiamas nuo pareigos laikytis su testamentine išskirtine susijusių pavedimų, nurodymų ar kitų priemonių, kurios testatoriaus valia gali ir turėtų būti vykdomos asmeniškai.

8 Ar įpėdiniai atsako už mirusiojo skolas, ir jei taip, kokiomis sąlygomis?

Įpėdiniai gali nuspręsti, ar pasinaudoti teise reikalauti sudaryti palikimo apyrašą. Įpėdiniai, kurie neprašo sudaryti palikimo apyrašo, tuomet visiškai atsako už palikėjo skolas. Jeigu keletas įpėdinių nepasinaudoja teise sudaryti palikimo apyrašą, jie atsako solidariai. Įpėdinis, kuris nereikalauja sudaryti palikimo apyrašo, atsako už visas skolas, net jeigu teismas sudaro turto sąrašą dėl kitų priežasčių (pvz., dėl to, kad kitas įpėdinis įgyvendina teisę į palikimo apyrašo sudarymą).

Jeigu įpėdinis reikalauja sudaryti palikimo apyrašą, teismas jį sudaro. Įpėdinis, kuris prašo sudaryti palikimo apyrašą, atsako už palikėjo skolas tik paveldėtu turto. Jeigu šia teise naudojasi keletas įpėdinių, jie atsako solidariai, tačiau kiekvienas atsako tik gautu palikimu.

Kai kuriais atvejais teismas nurodo sudaryti palikimo apyrašą, net jeigu nė vienas įpėdinis to neprašo; teismas palikimo apyrašą sudaro visų pirma siekdamas apsaugoti nepilnamečius įpėdinius, įpėdinius, kurių gyvenamoji vieta nežinoma, ir testatoriaus kreditorius.

Tam tikrais atvejais teismas gali nuspręsti, kad palikimo apyrašas bus pakeistas palikimo turto sąrašu, kurį sudaro administratorius, arba bendru pareiškimu dėl palikimo turto, kurį parengia ir pasirašo visi įpėdiniai.

9 Kokių dokumentų ir (arba) informacijos paprastai reikalaujama registruojant nekilnojamąjį turtą?

Teisių registracijos turto registre tvarka nustatyta įstatyme Nr. 256/2013 dėl turto registro (Kadastro įstatymas).

Turto registre registruojama:

žemės sklypai;

pastatai, kuriems priskirtas pastato numeris arba žemės kadastro registracijos numeris, išskyrus atvejus, kai jie nėra žemės sklypo arba teisės statyti sudedamoji dalis;

pastatai, kuriems nepriskirtas pastato numeris arba žemės kadastro registracijos numeris, išskyrus atvejus, kai jie nėra žemės sklypo arba teisės statyti sudedamoji dalis, jeigu jie yra esminė žemės sklypo struktūra ir nėra priskiriami prie mažųjų struktūrų;

Civiliniame kodekse apibūdinti objektai;

Įstatyme Nr. 72/1994, kuriuo reglamentuojami tam tikri bendrosios nuosavybės santykiai, susiję su pastatais, ir tam tikri nuosavybės santykiai, susiję su butais ir negyvenamosios paskirties patalpomis, ir pakeičiami tam tikri įstatymai (Būsto nuosavybės įstatymas), su pakeitimais, apibūdinti objektai; teisė statyti;

vandentiekiai.

Įrašai apie paveldint įgytas daiktines teises turto registre daromi remiantis valstybėje narėje priimtu sprendimu arba išduotu autentišku dokumentu dėl paveldėjimo ir teismo arba kilmės valstybės narės kompetentingos institucijos išduotu pažymėjimu arba Europos paveldėjimo pažymėjimu (toliau – dokumentai).

Kompetenciją vykdyti registracijos procedūrą turi apylinkės, kurioje yra nekilnojamasis turtas, žemės kadastras.

Norint turto registre įregistruoti teises, dokumentuose turi būti nurodytas nekilnojamasis turtas (sprendimas dėl paveldėjimo, autentiškas dokumentas ir (arba) Europos paveldėjimo pažymėjimas), kaip nustatyta įstatymo Nr. 256/2013 8 straipsnyje:

žemės sklypas nustatomas pagal sklypo numerį nurodant, ar tai statybos sklypas, ir kadastrinės vietovės, kurioje jis yra, pavadinimą; žemės sklypas, kuriam taikoma supaprastinta registracijos tvarka, nustatomas pagal sklypo numerį, kurį suteikė buvęs žemės kadastras, nurodant, ar tai yra žemės kadastrė, paskirstymo plane, suvienodinimo plane ar turto registre priskirtas sklypo numeris, ir kadastrinės vietovės, kurioje jis yra, pavadinimą; pastatas, kuris nėra laikomas žemės sklypo sudedamąja dalimi, arba teisė statyti nustatoma pagal žemės sklypo, kuriame jis pastatytas, numerį, namo numerį arba žemės kadastro registracijos numerį (jeigu nepriskirtas joks numeris, nurodoma pastato paskirtis) ir pagal rajono, kuriame jis yra, pavadinimą; objektas nustatomas pagal nurodytą pastatą, kuriame jis yra pažymimas, arba žemės sklypą ar teisę statyti, jeigu pastatas, kuriame yra pažymėtas objektas, nėra laikomas tokio žemės sklypo sudedamąja dalimi, objekto numerį bei pavadinimą ir, kai tinkama, pagal nuorodą, kad tai yra nebaigtas objektas; statybos teisė nustatoma pagal sklypo numerį nurodant, ar tai statybos sklypas, ir kadastrinės vietovės, kurioje ji suteikta, pavadinimą; vandentiekis nustatomas pagal sklypo numerį nurodant, ar tai statybai numatytas sklypas, pagal kadastrinės vietovės, kurioje jis naudojamas, pavadinimą ir pagal naudojimo būdą.

Teisių registracijai turto registre pateikti dokumentai turi atitikti dokumento, kurį ketinama įregistruoti turto registre, reikalavimus; jo turinys turi atitikti siūlomą įregistruoti teisę, o siūloma teisės registracija turi derėti su ankstesniais įrašais turto registre.

Dokumentuose turi būti išvardyti įpėdiniai ir kiti palikimo gavėjai, nurodomos jų pavardės, gyvenamosios vietos adresai, asmens tapatybės numeriai arba gimimo datos (arba, jeigu tai yra juridinis asmuo, registruota buveinė ir juridinio asmens kodas, jeigu yra). Dokumente turi būti nurodytos kiekvieno įpėdinio palikimo dalys, kurias paveldėdamas jis įgyja teises į nekilnojamąjį turtą, taip pat, kai tinkama, kurios daiktinės teisės yra nustatytos, ir susiję paveldėtojai bei įsipareigojimus turinčios šalys. Paveldėjimo byloje, be nuosavybės teisės, taip pat gali būti nustatyta teisė statyti, servitutas, teisės suvaržymas, būsimas teisės suvaržymas, sąlyginis teisės suvaržymas, pirmenybės teisė atsisakyti, būsimas nekilnojamojo turto uzufuktas, papildoma bendroji nuosavybė, patikos fondas ir draudimas perduoti turtą arba apribojimas įkeitimu.

Jeigu teisė, apie kurią turto registre reikia padaryti įrašą remiantis pateiktu dokumentu, yra susijusi tik su žemės sklypo dalimi, prie dokumento būtina pridėti topografinį žemėlapi, kuriame parodyta atitinkamo žemės sklypo dalis. Topografinis žemėlapis laikomas dokumento sudedamąja dalimi.

9.1 Ar administratorius skiriamas privalomai arba privalomai to paprašius? Jei jis skiriamas privalomai arba privalomai to paprašius, kokių veiksmų tam reikia imtis?

Pareikšdamas paskutinę valią, testatorius gali paskirti administratorių ir (arba) testamentą vykdytoją.

Įpėdinio, kuris nenori gaišti laiko ir dėti pastangų, kad įvykdytų paskutinę valią, siūlymu teismas administratorių paskiria tam, kad jis vykdytų paskutinę valią.

Tame pasiūlyme turi būti nurodyti bendri prašymo duomenys, t. y. jame turi būti aiškiai nurodytas teismas, kuriam skirtas prašymas, prašymą pateikiantis asmuo, kokių klausimų teikiamas prašymas ir ko juo siekiama, be to, pasiūlymas pasirašomas nurodant datą.

Teismas administratorių taip pat gali paskirti savo iniciatyva, jeigu:

- nepaskirtas nė vienas testamentą vykdytojas arba testamentą vykdytojas atsisako administruoti palikimą, arba jis akivaizdžiai nėra tinkamas asmuo palikimui administruoti ir jeigu įpėdiniai negali tinkamai administruoti palikimo;
- būtina sudaryti su palikimu susijusio turto sąrašą arba
- yra kitų rimtų priežasčių paskirti administratorių, arba
- buvęs administratorius mirė, buvo atleistas, atsisakė pareigų arba jo veiksnumas buvo apribotas, o poreikis vykdyti šias pareigas išlieka.

9.2 Kas įgaliotas vykdyti mirusiojo paskutinę valią ir (arba) administruoti turtą?

Testamento vykdytojas (jeigu jį paskiria testatorius) turi pareigą vykdyti testatoriaus paskutinę valią. Jeigu administratorius nepaskiriamas, testamentą vykdytojas taip pat turi pareigą administruoti palikimą.

Jeigu paskiriamas testamentą vykdytojas ir administratorius, administratorius administruoja palikimą vadovaudamasis testamentą vykdytojo nurodymais.

Jeigu administratorius paskiriamas, o testamentą vykdytojas ne, palikimą administruoja administratorius. Įpėdiniui pasiūlius, teismas taip pat nurodo administratoriui susipažinti su paskutine testatoriaus valia.

Jeigu nepaskiriamas nei administratorius, nei testamentą vykdytojas, visi įpėdiniai turi pareigą bendrai administruoti palikimą. Įpėdiniai taip pat gali susitarti, kad palikimą administruos tik vienas iš jų.

9.3 Kokie yra administratorių įgaliojimai?

Administratorius yra atsakingas tik už palikimo administravimą. Tai reiškia, kad jis atlieka tik tuos veiksmus, kurie yra būtini turtui išlaikyti. Tai darydamas administratorius gali pasinaudoti visomis teisėmis, susijusiomis su administruojamu turtu. Administratorius gali perduoti palikimo daiktus arba panaudoti juos kaip užstatą, jeigu to reikia siekiant apsaugoti palikimo turto vertę arba administruojamo turto esminę paskirtį, arba daryti tai už atlygį. Tokiomis pat sąlygomis jis gali pakeisti administruojamo turto paskirtį.

Palikimo administratorius arba testamentą vykdytojas gali imtis bet kokių su paprastu valdymu nesusijusių veiksmų, jeigu su tuo sutinka įpėdiniai. Jeigu įpėdiniams nepavyksta susitarti arba jeigu įpėdinis yra asmuo, kuriam reikalinga speciali apsauga, reikia gauti teismo patvirtinimą.

Testamento vykdytojas atsako už tinkamą ir apdairų testatoriaus paskutinės valios vykdymą. Testamentą vykdytojas turi visas teises, reikalingas savo užduotims vykdyti, įskaitant teisę ginti testamentą galiojimą teisme ir ginti teisme neveiksnų įpėdinį arba testamentinės išskirtinės gavėją ir užtikrinti, kad būtų vykdomi visi testatoriaus nurodymai. Testamente testatorius gali nustatyti papildomas testamentą vykdytojo pareigas.

10 Kokie dokumentai vykdančiam paveldėjimo procedūrą ar ją užbaigus pagal nacionalinę teisę paprastai išduodami paveldėtojų statusui ir teisėms patvirtinti? Ar jie turi konkrečią įrodomąją galią?

Paveldėjimo byla baigiasi priėmus sprendimą dėl paveldėjimo, kuriame aiškiai nurodomos su palikimu susijusios teisės ir pareigos. Šalys turi teisę apskusti šį sprendimą per penkiolika dienų nuo jo įteikimo. Jeigu per tą terminą sprendimas neapskundžiamas, jis galutinai įsiteisėja. Galutinis sprendimas laikomas jame nurodytų teisių ir pareigų įrodymu. Sprendimas turi autentiško dokumento galią.

Prieš pasibaigiant bylai teismas gali paskelbti oficialų patvirtinimą dėl byloje žinomų faktų. Šis patvirtinimas taip pat turi autentiško dokumento galią.

Paskutinis naujinimas: 11/12/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.